

Delinnstilling 2 fra Fiskeridirektørens regelverksutvalg – rømming

GJENFANGST AV RØMT OPPDRETTSFISK

Delinnstilling avgitt 26.05.09 av Fiskeridirektørens utvalg for utredning av forbedret regelverk for å hindre og begrense rømming av oppdrettsfisk (Regelverksutvalget – rømming).

Utvalget ble nedsatt av Fiskeridirektøren i 28.juni 2007 og består av

Jens Chr Holm, Fiskeridirektoratet (leder),
Martin Binde, Mattilsynet,
Lars André Dahle, Rømmingskommisjonen for akvakultur (RKA)
Maren Esmark, WWF Norge,
Atle Kambestad, Fylkesmannen i Hordaland,
Ingeborg Ratvik, Fiskeridirektoratet region Trøndelag,
Odd Terje Sandlund, Norsk institutt for naturforskning (NINA),
Arne Sivertsen, Direktoratet for naturforvaltning,
Øystein Skaala, Havforskningsinstituttet,
Alf-Jostein Skjærvik, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL),
Aina Valland, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL).

Britt Leikvoll, Fiskeridirektoratet, er utvalgets sekretær.

Utvalget vil innledningsvis slå fast at målet er at det ikke skal rømme fisk fra norske fiskeoppdrettsanlegg. Derfor har arbeidet for å redusere rømmingsrisiko hatt – og skal ha - første prioritet i næringen så vel som hos norske myndigheter. Arbeidet med å utvikle alle tjenlige virkemidler (inklusive FoU) for å hindre at rømming skjer, må derfor videreføres. Like fullt skjer det – og vil skje - rømminger fra norske oppdrettsanlegg. Denne delinnstillingen fra regelverksutvalget kommer med tilrådninger i forhold til gjenfangst av alle arter rømt oppdrettsfisk.

Fiskeridirektoratet mottar oppdretternes rømmingsmeldinger og offentliggjør disse. Disse meldingene danner i all hovedsak grunnlaget for rømmingsstatistikken fra direktoratet. Statistikken omfatter artene laks, regnbueørret, torsk og kveite.

Både forskningsbaserte estimater og konkrete rømmingsepisoder uten kjent kilde tilsier at det rømmer mer laks enn det som rapporteres fra oppdretter. Data fra fiskeskjell innsamlet fra elvefanget laks rømt fra oppdrett viser at rømminger rundt smoltstadiet er overrepresenterte. Dette kan skyldes at den relative overlevelsen fra denne fisken er høy, at det rømmer mer slik fisk enn det som rapporteres, eller mest sannsynlig en kombinasjon av disse årsakene.

Forvaltningen mangler gode tall for å verifisere innslaget av rømt fisk og effektene som dette gir på den enkelte bestand. Det foretas ingen slike forvaltningsrettede målinger for torsk og kveite. Det samles i dag inn data for innslag av rømt laks på gyteplassene, delvis basert på frivillige ordninger. Denne overvåkingen er av ulik kvalitet og ikke egnet som grunnlag for presise forvaltningstiltak. Slike målinger er nødvendige for å forvalte den enkelte bestand i forhold til tålegrensen. Inntil bedre metoder foreligger må forvaltningstiltak nødvendigvis måtte baseres på dagens tilgjengelige kunnskapsgrunnlag.

Utvalget vil peke på at bedre målinger må omfatte laks, sjøørret, torsk og etter hvert flere andre marine arter. Både kvalitativt forbedret overvåking og økning av omfanget, herunder en utvidelse av antall arter som overvåkes, vil måtte medføre betydelig økte kostnader.

- (1) Utvalget understreker behovet for forskningsbasert utvikling av bedre mål for påvirkningen av rømt fisk på bestander av ulike arter. Det er videre et entydig behov for iverksetting av et mer omfattende og presist program for å overvåke effektene av rømt fisk på ville bestander, herunder også for å kunne verifisere virkningen av iverksatte tiltak.

Et overvåkningsprogram har flere formål. Et viktig formål er at det er en nødvendig forutsetning for å kunne foreta en effektiv gjenfangst av rømt oppdrettsfisk. Uten et slikt overvåkningsprogram vil en ikke kunne ha den nødvendige presisjon mht hvor og når gjenfangst må iverksettes.

Aferd og fangbarhet hos rømt fisk i sjø

Erfaringene med gjenfangst av rømt oppdrettsfisk er svært ulike.

Forskning viser at laks og regnbueørret oppfører seg ulikt under simulerte rømminger, og at laks har en atferd som blant annet er avhengig av stadium/størrelse. Laks som rømmer i perioden fra sjøutsett som smolt og få måneder etter dette, synes å ha en vandringsatferd som er mer målrettet enn større individer. Slik laks med kort sjøopphold før rømming synes å kunne oppta et tilnærmet naturlig vandringsmønster. Men også større laks har høy vandringshastighet og sprer seg over store områder på kort tid. Dette stiller gjenfangstarbeidet overfor store utfordringer.

Rømt regnbueørret synes å ha en større tendens til å holde seg i nærområdet, spesielt i fjordområder. Det ser ut som om at regnbueørret til en viss grad tiltrekkes av oppdrettsanlegg. Dette gjør at gjenfangst kan drives over lengre tid, og drives antagelig mest effektivt ved oppdrettsanlegg som ligger nær rømmingslokaliteten.

Det er så langt gjort studier av rømt torsk i et begrenset omfang. Det kan synes som om det også hos denne arten kan være variasjoner i atferd, men generelt synes det å ligge til rette for en høyere fangbarhet enn hos laksefisk. Dette fordi torsken er mer bunntilknyttet og synes å ha en lavere spredningshastighet sammenlignet med laks. Til forskjell fra laksefisk kan torsk også rømme som befruktede egg, dvs. etter gyting i merd.

Utvalget vil understreke at kunnskapen om atferd hos rømt oppdrettsfisk fortsatt er utilstrekkelig.

- (2) Utvalget understreker behovet for fortsatt offentlig forskningsinnsats for å beskrive atferd hos ulike arter rømt oppdrettsfisk kort tid etter rømming under ulike miljøbetingelser. Undersøkelsene må fokusere på å forutsi spredning og fiskens fangbarhet. Det er viktig at denne kunnskapen gjøres tilgjengelig.

Forutsetninger for effektiv gjenfangst umiddelbart etter rømming

Erfaringene med gjenfangsteffektivitet synes å være svært ulike fra rømmingstilfelle til rømmingstilfelle. Det er antagelig flere forutsetninger som må være til stede for at effektiv gjenfangst skal kunne skje, dette behandles senere i innstillingen. En eller flere effektive fangstmetoder er uansett en forutsetning, og her vil utvalget peke på at det foreligger en betydelig kunnskapsmangel.

- (3) Det må som en naturlig påbygning av eksisterende kunnskap og forskningsinnsatsen på atferd nevnt under (2), utredes og testes metoder for effektiv gjenfangst for ulike arter. Det er viktig at det gjøres systematisk forskning på dette. Erfaringene fra enkelte rømmingsepisoder vil også kunne gi verdifull informasjon.

Generelt har den registrerte gjenfangsten av rømt laks ligget på godt under 10% i nærområdet etter en rømming. Etter en rømming i Møre og Romsdal høsten 2008 ble det oppnådd en anslått gjenfangst på over en tredjedel. Det var antagelig flere forhold som ga såpass høy gjenfangst. Gjenfangsten kom i gang raskt etter rømmingen, det ble satt ut mange garn, det ble opprettet mottak og kunngjort en antatt tilstrekkelig betaling pr kg, og det ble føret ved gjenfangstgarnene.

Det har vært reist spørsmål om det kreves utslippstillatelse (gies av Fylkesmannen) for å kunne føre på utsiden av merdene eller ved gjenfangstgarn, Det er mulig at dette kan sees som en del av utslippet på lokaliteten som følger av den regulære driften (og som det i utgangspunktet er gitt tillatelse til).

- (4) Utvalget ber fiskerimyndighetene avklare med forurensingsmyndighetene om forsiktig føring i frie vannmasser for å bedre gjenfangsteffektiviteten kan tillates, uten at det behøver å gis spesiell tillatelse i det enkelte tilfelle. Utvalget anbefaler at slik føring tillates.

I tillegg til at gjenfangstmetoden som sådan må være effektiv, må det sikres rask og effektiv innsats. Er det tvil om fisk har sluppet ut, skal mistanken likevel meldes umiddelbart

- (5) Utvalget mener at i tilfeller hvor det i et område er mistanke eller tvil om rømming har skjedd, kan oppdrettere i dette området pålegges å iverksette fiske for å verifisere en eventuell rømming.

Effektiv gjenfangst krever videre en beredskap både hos oppdretter og myndighetene. Rømming skal meldes umiddelbart. Oppdretter plikter også etter akvakulturdriftsforordningen å ha en beredskapsplan for rømming, og tilstrekkelige virkemidler for å gjennomføre nødvendige tiltak ved rømming. I de senere årene har flere oppdrettere gått sammen om slik beredskap. Utvalget forventer at gjenfangst ved eventuell rømming hos vil kunne bli vesentlig forbedret som en følge av bedre felles beredskap.

For å sikre at oppdretter har en tilstrekkelig grad av beredskap, er det viktig at myndighetene i sitt revisjonsarbeid etterser at beredskapsplanene for den enkelte lokalitet er gode nok. For at dette skal fungere effektivt, så må forventningene til hva som er tilstrekkelig beredskap formidles på en god og effektiv måte. Dette vil samlet sett være et omfattende arbeid som krever økt innsats i forhold til dagens tilsynsnivå.

- (6) Utvalget understreker at fiskerimyndighetene må ha en tilstrekkelig høy tilsynsproduksjon på regionalt nivå til å overvåke at beredskapsplanene og den faktiske beredskapen er god nok. Utarbeidelsen av retningslinjer for hva som kjennetegner gode beredskapsplaner vil være sentralt i dette.

Videre må myndighetene ha en beredskap som er tilstrekkelig for å respondere på en adekvat måte ved melding om rømming. Ved store rømminger vil det så å si uten unntak være behov for et utvidet gjenfangstområde. Utvidet gjenfangstområde fastsettes av Fiskeridirektoratets regionkontor sammen med Fylkesmannen som må dispensere i forhold til fredningsbestemmelser. Det er viktig at det utvidede gjenfangstområdet fastsettes så raskt som mulig, og det er dessverre flere eksempler på at dette har tatt for lang tid og antagelig hindret en effektiv gjenfangst. I åpne kystområder kan det være ekstra vanskelig å forutsi hvor rømt fisk beveger seg. Dette kan føre til manglende og for seint vedtak fra forvaltningen.

- (7) Utvalget mener at det vil ligge en klar gevinst i at Fiskeridirektoratets regionkontor sammen med Fylkesmannen så langt mulig og på forhånd avklarer for hvilke områder og til hvilke årstider utvidet gjenfangst ikke setter hensynet til vill laks og sjørøret i fare. På samme måte

må Fiskeridirektoratet for egen del definere tilsvarende kjøreregler eller sårbarhetskart i forhold til marine fiskearter. Det vil med en slik plan være enklere å treffe de nødvendige vedtak raskt.

Utvalget konstaterer at det kan være situasjoner hvor oppdretter ikke erkjenner rømming, men hvor det foreligger melding om mistanke om rømming fra eget anlegg. Utvalget mener at oppdretter i en slik situasjon må kunne pålegges (gjen)fangstplikt gjennom regelverket.

Det vil være situasjoner hvor oppdretter observerer rømt fisk rundt eget anlegg uten at dette nødvendigvis er kilden. Her foreligger meldeplikt etter loven. For å redusere risiko for sykdomssmitte vil oppdretter gjerne ha interesse av å foreta fangst. Oppdretter kan da i forbindelse med innsendt melding søke om dispensasjon, og de samme sårbarhetsvurderingene må legges til grunn.

- (8) Utvalget foreslår at akvakulturdriftsforskriften bør pålegge oppdretter å fiske etter rømt oppdrettsfisk ved innmeldt mistanke om rømming. Oppdrettere må også gjennom enkeltvedtak kunne tilstås fangstrett av rømt oppdrettsfisk i nærområdet rundt eget anlegg, selv om fisken antas ikke å stamme fra eget anlegg.

Etter regelverket plikter oppdretter å ta i mot egen, gjenfanget fisk. Det foreligger imidlertid ingen plikt for oppdretter til å betale for fisken. Utvalget ser at dette kan være til hinder for en effektiv gjenfangst ved enkelte rømmingsepisoder.

- (9) Utvalget foreslår at Fiskeridirektoratet i tillegg til kravet om at oppdretter på forhånd har planlagt gjenfangst mest mulig effektivt, også må kreve at oppdretter planlegger mottak, og at oppdretter fastsetter godtgjørelsesmåte for andres gjenfangstinnsett.

Både oppdretter og myndigheter vil antagelig ha en klar gevinst av å gjennomføre egne beredskapsøvelser for å være mest mulig effektiv ved rømming. Det er viktig at det påbegynte samarbeidet mellom Fiskeridirektoratet og FHL fortsettes og utvides med andre aktuelle deltakere.

Om rømminger som ikke rapporteres av oppdretter

Ikke alle rømminger blir rapportert. Dersom fiskerimyndighetene mottar melding om fanget rømt oppdrettsfisk uten å ha fått tilsvarende melding om rømming fra oppdretter, så pålegges som regel aktuelle oppdrettere sjekk av nøter. Hvis fiskerimyndighetene i etterkant av dette ikke mottar bekreftelse av rømming, så vurderer direktoratet iverksetting av prøvetaking for å kunne spore den rømte fisken tilbake til kilde.

Utvalget finner bevisst fortløpende av rømming helt uakseptabelt. Brudd på meldeplikten er et klart regelbrudd som rammer hele oppdrettsnæringen, og reduserer muligheten for effektiv gjenfangst. Det er derfor avgjørende at myndighetene har tilstrekkelige verktøy og ressurser tilgjengelig slik at slike rømmingstilfeller kan spores. Utviklingen av dagens DNA-baserte sporingsmetodikk gjennom prosjektet TRACES har vært et viktig skritt på veien for å oppnå dette. Denne metoden er tatt i bruk av fiskerimyndighetene. Andre metoder i beredskapsmodellen har kommet kortere i utviklingen. Det er viktig at oppdagelses- og oppklaringsrisikoen er så høy at dette virker avskrekkende, noe som antagelig vil kreve videre metodeutvikling, både for å oppnå bedre presisjon og anvendelse til flere arter. Fiskeridirektoratet må sørge for innsamling av tilstrekkelig mengde gjenfanget fisk, og eventuelt engasjere andre for å få dette utført. Ressursmangel både ved innsamling og analyse har antagelig ført til at enkelte episoder ikke er blitt oppklart.

- (10) Utvalget peker på at utviklingen av sporingsverktøy for rømming med ukjent kilde må videreføres. Det er avgjørende at tilstrekkelige ressurser avsettes slik at dette sikrer rask innsamling og opparbeiding av data for aktuelle rømmingsepisoder.

Gjenfangst av rømt oppdrettsfisk i elv

Utvalget legger til grunn at det i første rekke er den rømte laksen som går opp i et lakseførende vassdrag som kan forårsake skade. Dette gjør oppdrettslaksen ved selv å gyte, ved å påvirke den ville laksens gyting, ved å grave opp gytte egg eller at avkommet blir næringskonkurrent. På denne måten kan rømt oppdrettslaks over tid føre til at det lakseførende vassdraget produserer mindre.

Også rømt regnbueørret kan gå opp i elv, men generelt ansees denne arten å ha et annet skadepotensiale, da den ikke synes å ha etablert seg som reproduserende bestand i elver med anadrom laksefisk i Norge. Grunnen til at dette ikke skjer er ikke fullt ut forstått, og risikoen for at dette kan skje er således uavklart. Generelle erfaringer fra introduksjon av fremmede arter viser at jo flere forsøk arten får til å etablere seg, jo større er risikoen for at det etableres reproduserende bestander av arten. I tillegg er regnbueørret en næringskonkurrent til og predator på lakse- og ørretunger. Regnbueørret er også en potensiell parasitt- og sykdomspreder. Dette gjør at denne arten heller ikke bør forekomme i norske vassdrag.

Det er en liten andel av den rømte laksen som overlever og følgelig observeres som kjønnsmoden i lakseførende vassdrag. Det vil derfor være effektivt dersom rømt oppdrettslaks fjernes fra elva før gyting. Utvalget vil peke på at det kan være flere måter rømt oppdrettsfisk kan fanges på i denne fasen. Både rett før den går opp i elv, på vei opp til gyteplasser og på gyteplassene før gyting vil rømt oppdrettslaks kunne fjernes. Utvalget har fått seg forelagt resultater fra flere prosjekter som tyder på at gjenfangst utenfor eller i elv kan gjøres forholdsvis effektivt i en rekke vassdrag, med sikte på å redusere innslaget av rømt oppdrettslaks ned til et nivå som gir lavere skadepotensiale.

Utvalget har merket seg at det er uenighet om hvor sikre estimatene for innslagene av rømt laks er for flere elver. Usikkerheten kan blant annet knyttes til ulik fangbarhet hos rømt og vill laks. Dersom vi ikke har enkle og objektive metoder for identifisering i felt, vil det være en vanskelig avveining hvor mye ressurser som skal settes inn på å måle innslaget av rømt oppdrettslaks i forhold til hvor mye ressurser som skal brukes på å ta ut den rømte oppdrettsfisken. Metoder for utvikling av objektiv identifisering i felt og kostnadseffektivt uttak av rømt oppdrettsfisk bør skje parallelt. Det vil være en utfordring å identifisere hvilke vassdrag en skal gå inn i, og til en viss grad hva som vil være tilstrekkelig innsats i disse. Det ligger videre en vesentlig gevinst i å finne målemetoder som er mer presise slik at estimatene ikke blir omstridte.

- (11) Utvalget understreker at fiskerimyndighetene må avsette nok midler til tilstrekkelig forvaltningsrettet forskning og overvåkning slik at forvaltningen blir i stand til effektivt å identifisere hvilke vassdrag hvor gjenfangst er påkrevd. Forskningen må også resultere i metoder og retningslinjer for å fastslå innslag av rømt laks i vassdragene. Dette vil bidra til at forvaltning og forskning vil kunne få et bedre datagrunnlag for å definere bestandsspesifikke tålegrenser.

All fangst må imidlertid skje med kvalifisert personell og med egnet redskap slik at tilbakevandrende vill laks ikke blir skadet eller avlivet. Utvalget ser at det ikke er mulig å angi konkrete råd om metodevalg så lenge vassdragene er så forskjellige mht størrelse, topografi og vannføring. Eksempelvis kan kilenot, fiskesperrer, stangfiske samt dykking kombinert med garn eller harpunering gi gode resultater under de rette forholdene. Det må være et krav at fangst og avlivning skjer uten fare for involverte personer, og på en dyrevernmessig akseptabel måte.

Utfiskingstiltak i og ved elv kan også ha negativ virkning på de ville bestandene. Avhengig av metode, kan tiltaket innebære håndtering av vill laksefisk. Dette kan gi skader og dødelighet, særlig tidlig i sesongen når laks og sjørret ennå har ømfintlig hud og løse skjell. Det er derfor viktig at de enkelte tiltakene blir faglig kvalitetssikret, og at en sikrer at gjennomføringen av tiltaket er faglig basert og forsvarlig organisert. Det er god erfaring med slike tiltak der disse kriteriene er oppfylt, men det må være opp til fiskeforvalterne å gjøre slike vurderinger i forkant. Der innslaget av oppdrettsfisk er lavt og/eller faren for skade på villfisk høyt, bør det ikke gis tillatelse til tiltaket. Uttaket av rømt oppdrettet laks og regnbueørret forutsetter et effektivt samarbeid, og dette bør tydeliggjøres gjennom utvikling av regelverket.

- (12) Utvalget understreker at utfiskingstiltak kan iverksettes i flere vassdrag ved bruk av eksisterende kunnskap og metoder. Det er nødvendig å få igangsatt eller videreutviklet slike tiltak raskt. Framtidig forskning må legges opp på en slik måte at fylkesmennene får et best mulig kunnskapsgrunnlag til å vurdere hvilke metoder som er best egnet. Utvalget peker på at det er behov for å utvikle regelverk som håndterer uttaket av rømt fisk i elv

Et springende punkt, gitt at det foreligger effektive uttaksmetoder, er hvordan slike uttak skal organiseres og finansieres. Utvalget mener at dagens pålagte gjenfangstordninger rett etter rømming er utilstrekkelige for å kunne fange all rømt laksefisk, selv med en betydelig forbedring. Gjenfangsplikten må derfor vurderes utvidet, både i tid og rom. Dette reiser en del nye problemstillinger, blant annet knyttet til hvilke oppdrettslokaliteter som er opphavet til fisken en driver gjenfangst av.

Det vil være forbundet med uforholdsmessig store kostnader å foreta analyser av hver enkelt oppdrettet laks som fanges i eller ved elv. Det vil dessuten neppe være mulig å spore mye av denne fisken tilbake til rømningskilden. Imidlertid vil det være mulig å identifisere en stor andel som oppdrettsfisk, først og fremst ut fra ytre kjennetegn. Skjellprøver kan imidlertid være vanskelig å ta på levende fisk når kjønnsmodning er kommet langt.

Utvalget ser at bruk av synlig ytre merking for identifikasjon av rømt oppdrettsfisk er verdifullt både i forbindelse med uttak av fisk og for å overvåke rømmingssituasjonen. Den enkleste formen for merking av grupper av laksefisk er avklipping av fettfinne. Dette er en standard metode i forskningssammenheng. Fettfinnen påvirker trolig fiskens hydrodynamiske egenskaper, men det foreligger lite sikker kunnskap om denne finnens funksjon. Avklipping kan gjøres som en del av settefiskproduksjonen, og vil medføre en økt kostnad for oppdretter. Samtidig er det reist prinsipielle dyrevernmessige innvendinger mot å fjerne en kroppsdel som en standard i dyreproduksjon. Tiltaket vil derfor være avhengig av Mattilsynets godkjenning. Det vil antagelig også medføre en del praktiske og økonomiske konsekvenser for pågående forskning og feltforsøk. Internasjonale organisasjoner, forvaltning og forskningsinstitusjonene må derfor forespørres om dette vil kunne få vesentlige konsekvenser for forskning, feltforsøk og kultivering før en eventuell beslutning tas.

- (13) Utvalget anbefaler at det blir foretatt en samlet vurdering av obligatorisk fettfinneklipping, inklusive en dyrevernmessig utredning, snarest og senest i løpet av 2010. Dersom obligatorisk fettfinneklipping ikke er gjennomførbart, bør alternative metoder for synlig ytre merking utredes.

Utvalget ser at bruk av synlig merking kan være spesielt verdifullt i områder hvor ville laksebestander er spesielt utsatt. En forutsetning for en slik merking er at innsatsen til uttak og overvåkning er godt utbygd.

(14) Utvalget anbefaler at det gjennomføres et storskala prøveprosjekt med synlig ytre merking i et egnet geografisk område når spørsmålet mht akseptabel merkemetode er utredet (jf. pkt. 13). Gjennomføring betinger at merkemetoden så langt som mulig er vurdert som aktuell for anvendelse i kommersiell matfiskproduksjon. Erfaringene fra et slikt prøveprosjekt vil gi et bedre vurderingsgrunnlag i forhold til obligatorisk merking.

I Regjeringens strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring¹ pekes det på at "å drive utfisking av rømt fisk i elvene innebærer kostnader for myndighetene, og i samsvar med prinsippet i norsk miljøpolitikk om at forurensere betaler, må det vurderes om disse kostnadene skal pålegges havbruksnæringa." Det sies videre at "Regjeringa vil utrede nærmere om oppdrettere bør betale for skadekompeniserende tiltak iverksatt av det offentlige etter rømming".

(15) Utvalget er enig i at det bør utredes hvordan en utfisking av rømt laksefisk i elv og eventuelt andre former for skadekompeniserende tiltak finansieres. Sett i lys av problemet med rømt laksefisk i elvene, er det viktig at en slik utredning gjennomføres raskt.

¹ Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Foreløpig utgave, 01.april 2009. Fiskeri- og kystdepartementet. Publikasjonskode: L-0535 B

Anbefalingene fra utvalget

- (1) Utvalget understreker behovet for forskningsbasert utvikling av bedre mål for påvirkningen av rømt fisk på bestander av ulike arter. Det er videre et entydig behov for iverksetting av et mer omfattende og presist program for å overvåke effektene av rømt fisk på ville bestander, herunder også for å kunne verifisere virkningen av iverksatte tiltak.
- (2) Utvalget understreker behovet for fortsatt offentlig forskningsinnsats for å beskrive atferd hos ulike arter rømt oppdrettsfisk kort tid etter rømming under ulike miljøbetingelser. Undersøkelsene må fokusere på å forutsi spredningsretning og fiskens fangbarhet. Det er viktig at denne kunnskapen gjøres tilgjengelig.
- (3) Det må som en naturlig påbygning av eksisterende kunnskap og forskningsinnsatsen på atferd nevnt under (2), utredes og testes metoder for effektiv gjenfangst for ulike arter. Det er viktig at det gjøres systematisk forskning på dette. Erfaringene fra enkelte rømmingsepisoder vil også kunne gi verdifull informasjon.
- (4) Utvalget ber fiskerimyndighetene avklare med forurensingsmyndighetene om forsiktig føring i frie vannmasser for å bedre gjenfangsteffektiviteten kan tillates, uten at det behøver å gis spesiell tillatelse i det enkelte tilfelle. Utvalget anbefaler at slik føring tillates.
- (5) Utvalget mener at i tilfeller hvor det i et område er mistanke eller tvil om rømming har skjedd, kan oppdrettere i dette området pålegges å iverksette fiske for å verifisere en eventuell rømming.
- (6) Utvalget understreker at fiskerimyndighetene må ha en tilstrekkelig høy tilsynsproduksjon på regionalt nivå til å overvåke at beredskapsplanene og den faktiske beredskapen er god nok. Utarbeidelsen av retningslinjer for hva som kjennetegner gode beredskapsplaner vil være sentralt i dette.
- (7) Utvalget mener at det vil ligge en klar gevinst i at Fiskeridirektoratets regionkontor sammen med Fylkesmannen så langt mulig og på forhånd avklarer for hvilke områder og til hvilke årstider utvidet gjenfangst ikke setter hensynet til vill laks og sjøørret i fare. På samme måte må Fiskeridirektoratet for egen del definere tilsvarende kjøregregler eller sårbarhetskart i forhold til marine fiskearter. Det vil med en slik plan være enklere å treffe de nødvendige vedtak raskt.
- (8) Utvalget foreslår at akvakulturdriftsforskriften bør pålegge oppdretter å fiske etter rømt oppdrettsfisk ved innmeldt mistanke om rømming. Oppdrettere må også gjennom enkeltvedtak kunne tilstås fangstrett av rømt oppdrettsfisk i nærsone rundt eget anlegg, selv om fisken antas ikke å stamme fra eget anlegg.
- (9) Utvalget foreslår at Fiskeridirektoratet i tillegg til kravet om at oppdretter på forhånd har planlagt gjenfangst mest mulig effektivt, også må kreve at oppdretter planlegger mottak, og at oppdretter fastsetter godtgjørelsesmåte for andres gjenfangstinnsats.
- (10) Utvalget peker på at utviklingen av sporingsverktøy for rømming med ukjent kilde må videreføres. Det er avgjørende at tilstrekkelige ressurser avsettes slik at dette sikrer rask innsamling og opparbeiding av data for aktuelle rømmingsepisoder.

- (11) Utvalget understreker at fiskerimyndighetene må avsette nok midler til tilstrekkelig forvaltningsrettet forskning og overvåkning slik at forvaltningen blir i stand til effektivt å identifisere hvilke vassdrag hvor gjenfangst er påkrevd. Forskningen må også resultere i metoder og retningslinjer for å fastslå av innslag av rømt laks i vassdragene. Dette vil bidra til at forvaltning og forskning vil kunne få et bedre datagrunnlag for å definere bestandsspesifikke tålegrenser.
- (12) Utvalget understreker at utfiskingstiltak kan iverksettes i flere vassdrag ved bruk av eksisterende kunnskap og metoder. Det er nødvendig å få igangsatt eller videreutviklet slike tiltak raskt. Framtidig forskning må legges opp på en slik måte at fylkesmennene får et best mulig kunnskapsgrunnlag til å vurdere hvilke metoder som er best egnet. Utvalget peker på at det er behov for å utvikle et regelverk som håndterer uttaket av rømt fisk i en elv.
- (13) Utvalget anbefaler at det blir foretatt en samlet vurdering av obligatorisk fettfinneklipping, inklusive en dyrevernmessig utredning, snarest og senest i løpet av 2010. Dersom obligatorisk fettfinneklipping ikke er gjennomførbart, bør alternative metoder for synlig ytre merking utredes.
- (14) Utvalget anbefaler at det gjennomføres et storskala prøveprosjekt med synlig ytre merking i et egnet geografisk område når spørsmålet mht akseptabel merkemetode er avklart (jf. pkt 13). Gjennomføring betinger at merkemetoden så langt som mulig er vurdert som aktuell for anvendelse i kommersiell matfiskproduksjon. Erfaringene fra et slikt prøveprosjekt vil gi et bedre vurderingsgrunnlag i forhold til obligatorisk merking.
- (15) Utvalget er enig i at det bør utredes hvordan en utfisking av rømt laksefisk i elven og eventuelt andre former for skadekompeniserende tiltak kan finansieres. Sett i lys av problemet med rømt laksefisk i elvene, er det viktig at en slik utredning kan gjennomføres raskt.
-